

Wstęp

DOI: <https://doi.org/10.15633/9788374389914.00>

We wstępie do naukowych refleksji nad rodzeństwem warto sięgnąć do podstawowych znaczeń tej niepowtarzalnej więzi. Rdzeniem słowa „rodzeństwo” jest starosłowiańskie słowo „ród”, które najpierw oznaczało urodzaj, szczęście, urodę, a później także zrodzenie. Rodzeństwo to osoby, które zostały zrodzone, a więc obdarzone życiem i innymi dobrodziejstwami rodu. Imiesłów bierny słowa „zrodzenie” nie oznacza jednak, że samo bycie rodzeństwem gwarantuje osiągnięcie szczęścia i pomyślności. Wymaga to aktywnego włączenia się rodzeństwa w pogłębianie swojej tożsamości, budowanie więzi, wzmacnianie wzajemnego zrozumienia czy rozwiązywanie konfliktów. Do tego niezbędne jest odwołanie się do wspólnych wartości, zaangażowanie w proces wychowania w rodzinie, a także we własny rozwój. Rodzeństwo, które odpowiada na te wyzwania, buduje wyjątkową więź, trwającą niekiedy przez całe życie. Bywa i tak, że zaangażowanie ustępuje miejsca bierności, a ta przynosi rozczarowanie.

Złożoność i ważność tematyki funkcjonowania rodzeństwa stały się punktem wyjścia naukowych poszukiwań autorów i redaktora tej publikacji. Jest ona odpowiedzią na braki w tym obszarze

badawczym i efektem zgłębnienia tematyki niezmiernie interesującej poznawczo. Wyniki poszukiwań zawarto w dwóch częściach – odsłonach, w których wymiar horyzontalny znaczeń i kontekstów przeplata się z wertykalnym.

Książkę rozpoczyna tekst autorstwa Marka Gilskiego, który sięga do starożytności. Tekst zawiera spostrzeżenia, które zaskakują, ale jednocześnie okazują się być dużym stopniu aktualne również dzisiaj, co świadczy o tym, że znaczenie rodzeństwa, choć na różnych płaszczyznach, w starożytności, jak i obecnie, jest duże. Tekstem odnoszącym to zagadnienie do dorobku psychologii jest ujęcie rodzeństwa w biegu życia człowieka. Ewa Gurba i Tomasz Franc pokazali szeroką perspektywę psychologiczną funkcjonowania braci i sióstr, funkcjonowania – które jest swoistą wędrówką przez życie. Paulina Rzewucka i Marta Luber zmierzyły się z zagadnieniem rywalizacji w rodzeństwie. Okazało się, że problem zaznaczony w starożytnych źródłach jest wciąż obecny w relacjach panujących we współczesnych rodzeństwach. Konflikt jest utrudnieniem, ale także szansą rozwojową, przed którą niekiedy stają bracia i siostry. Metaanalizę przyczyn trudności występujących w rodzeństwach oraz kierunki ich przewycięzania wskazuje Janusz Mastalski. W tekście nie brak mało pozytywnych diagnoz, ale również optymizmu, którego źródłem jest miłość między rodzeństwem.

Mediatyzacja życia rodzinnego powoduje, że potrzebne jest spojrzenie na więzi między rodzeństwem z perspektywy komunikacji online. Tę problematykę opisał Łukasz Buksa. Zastosowanie nowych technologii komunikacyjnych ułatwia utrzymanie więzi, zwłaszcza w czasie izolacji społecznej, ale jednocześnie je zubaża, kreując ścieżki porozumiewania się, w których osobiste spotkanie ustępuje miejsca technologicznemu zapośredniczeniu. Dopełnieniem tych rozważań jest analiza komunikacji między bliźniakami, przeprowadzona przez Witolda Ostafińskiego. Jest ona specyficzna i stanowi zamkniętą formułę dla bliźniaczych braci i sióstr, a jednocześnie na

tylę skuteczną, że może stanowić inspirację do wzmacniania porozumiewania się w każdym rodzeństwie. Ostatni w tej części tekst, podobnie jak pierwszy, również posiada historyczną perspektywę badawczą, choć chronologicznie znacznie bliższą. Czesław Chrząszcz przeanalizował braterską więź między Edmundem i Karolem Wojtyłami. Późniejszy papież Jan Paweł II, poprzez kontakt ze starszym bratem Edmundem doświadczał, czym jest przyjaźń i uczył się, jak jest ona ważna w życiu. Można przypuszczać, że ta więź ułatwiła mu stawanie się starszym bratem dla wielu, których nazywał „młodymi przyjaciółmi”.

Druga część książki zawiera rozdziały poświęcone funkcjonowaniu rodzeństwa wobec trudnych uwarunkowań. Grażyna i Andrzej Ładyżyńscy zaprezentowali tekst, który ukazuje skomplikowane konteksty społecznego i osobistego życia rodzeństw adopcyjnych. To ujęcie rozszerza perspektywę definicyjną rodziny i rodzeństwa, a jednocześnie pokazuje praktyczny wymiar realizacji idei adopcji. Kolejny rozdział dotyka problematyki postaw pełnosprawnego rodzeństwa wobec niepełnosprawności brata lub siostry. Maria Kościółek zwraca uwagę na potrzebę wsparcia społecznego, minimalizującego skutki niełatwej konfrontacji z niepełnosprawnością rodzeństwa. Katarzyna Kutek-Sładek odnosi się do nadziei i obaw rodziców dzieci z niepełnosprawnością. Postuluje konieczność udzielenia im odpowiedniego wsparcia, dzięki któremu obawy nieco słabną. Swoistą *puentą* tej części książki jest tekst Pauliny Hornik i Aliny Zemełki, który dotyka obszaru bajkoterapii. Analiza losów bajkowych rodzeństw pokazała, że w konfrontacji ze śmiercią rodzeństwa potrzebna jest odpowiednia edukacja. Autorki wskazują na jej tanatopedagogiczny wymiar.

Naukowe rozważania na temat rodzeństwa wymagają głębokiego namysłu, a także umiejętności w ich wyrażaniu. Na tym etapie powstawania książki niezastąpioną rolę spełniły Recenzentki, dr hab. Danuta Opozda, prof. KUL oraz dr hab. Renata Zubrzycka. Dzię-

ki ich spostrzeżeniom, sugestiom i wsparciu książka o rodzeństwie przybrała obecny kształt, za co wyrażamy wdzięczność.

Niniejsza książka, oprócz zgłębienia złożoności funkcjonowania rodzeństw, ma jeszcze jedno zadanie. Otwiera serię wydawniczą pt. „Rodzina – konteksty i perspektywy”, która jest projektem mającym za zadanie rzetelną diagnozę rodziny i prognozę jej przyszłości, z uwzględnieniem różnych obszarów i uwarunkowań jej funkcjonowania. Pierwsze „odsłony” życia rodzinnego, przedstawione wcześniej w książkach dotyczących ojcostwa i macierzyństwa, zainspirowały redaktorów do kontynuowania tej formy refleksji naukowej w formie ciągłej. Do współtworzenia jej ze środowiskiem pedagogów i psychologów Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie zaproszeni zostali przedstawiciele innych dyscyplin i ośrodków naukowych. Lista autorów kolejnych rozdziałów i tomów pozostaje jednak wciąż otwarta, co oznacza, że do współtworzenia serii zaproszeni są badacze i praktycy, dla których rodzina pozostaje wciąż ważnym fenomenem, opartym na uniwersalnych, w tym chrześcijańskich wartościach.

ks. dr hab. Grzegorz Godawa, prof. UPJPII